

Пунктуаційна норма (складні речення)

1. Складносурядне речення

Усі складні речення поділяються на сполучникові (складносурядне й складнопідрядне), безсполучникові та складні речення з різними типами зв'язку.

Складносурядне речення (ССР) – це речення, частини якого рівноправні й поєднуються сурядним зв'язком та сполучниками сурядності (Шука козак свою долю, а долі немає).

Смислові відношення між частинами складносурядного речення

Смислові відношення	Засоби зв'язку	Приклад
Єднально-перелічувальні	Єднальні сполучники: <i>і, та, й, ні, ані</i> .	Рушники вже ткалися, і хустина мережалася, шовком вишивалася.
Протиставні	Протиставні сполучники: <i>а, але, та (але), проте, зате, однак</i> .	Ти гукай не гукай а літа не почують
Розділові, чергування подій станів, явищ, взаємовиключення	Розділові: <i>або, чи, чи то...чи то, не то...не то</i> .	Чи то настане нічка темна, чи то ясний день шумить.

Розділові знаки в ССР

кома	частини виражають одночасність або послідовність подій	Рече Дніпро, й лани широкополі медами пахнуть, колосом шумлять (А. Малишко).
тире	частини виражають швидку зміну подій або причинно-наслідкові зв'язки	Минулася буря – і сонце засяло (М. Рильський).
крапка з комою	частини великі за обсягом або мають свої розділові знаки	Мороз прилине, синьо і прозоро розвісить скрізь інею синій дим; і на шибках невидані узорі він намалює генієм своїм (В. Сосюра).

Розділові знаки не ставляться між частинами ССР коли:

- частини поєднані сполучниками *і, й та, або, чи*, якщо обидві частини мають спільне слово: *Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій (В. Сосюра)*.

- якщо речення з такими самими сполучниками питальне, спонукальне, окличне: *Хай наше слово не вмирає і наша правда хай живе (М. Рильський)*.

2. Складнопідрядне речення

Лінгвістичне дослідження.

Порівняйте речення.

Здобути волю – то мій рай.

Вода ума не мутить та й голови не мутить.

Лиш у труді живе людина, а без труда її нема.

Нехай не знає втоми та рука, що добре зерно в добру землю сіє.

Споглядаю, як ліс проростає осінньою синню.

Сумно і смутно людині, коли висихає її уява.

Бесіда.

- Чим останні три речення відрізняються від решти?
- Що в них спільне між собою, а що відмінне?

СПР – це складне речення, у якому одна частина залежить від іншої, поєднуються з нею підрядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності та сполучних слів. Наприклад: «*Де лелека водиться, там щастя родиться*» (НР).

Сполучними словами можуть бути: *хто, що, який, чий, котрий, скільки, як, коли, де, куди, звідки, наскільки*. Вони завжди виконують синтаксичну функцію члена речення.

Синоніміка сполучників та сполучних слів.

Слово **що** може бути і сполучником, і сполучним словом. Як розрізнити? Якщо підлягає заміні на підмет з попереднього речення, або на сполучне слова **який** – сполучне слово. Наприклад: «*Не той хліб, що на полі, а той, що в stodoli*» (НР), «*Я думав, що в тебе хоч крихта є добра*», «*Уклін чолом народу, що рідну мову нам зберіг*» (О. Олесь).

Сполучне слово **як** – прислівник, тому може бути замінене словами *яким способом? як саме? наскільки?*: «*Ви знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі?*» (П. Тичина).

Сполучне слово **коли** замінюють на слова *у які, під час яких* (означальні, з'ясувальні): «*Як я люблю оці години праці, коли усі навколо затиха...*» (Леся Українка)

У підрядних частинах умови і часу **коли** – сполучник: «*Сумно і смутно людині, коли висихає уява...*» (О. Довженко).

Усі СПР поділяються на означальні, з'ясувальні та обставинні.

ВИДИ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ

ОЗНАЧАЛЬНІ

Пояснюють член головного речення

Іменник, займенник або інша частина мови в ролі іменника

Який? Чий? Котрий?

Геноцид - це сукупність дій, що мають намір знищити національну, етнічну або релігійну групу... (Норман Наймарк)

З'ЯСУВАЛЬНІ

З'ясовують, роз'яснюють зміст головної частини

Дієслово або віддієслівний іменник, прикметник чи дієприкметник

Питання непрямих відмінків

І я зрозумів, що страждання нам дано як милість (В. Крищинко)

ОБСТАВИННІ

Вказують на місце або напрям дії, час, спосіб, ступінь, мету, причину дії в головній частині

Обставинні способу дії і ступеня залежать від певного слова; усі інші пояснюють головну частину в цілому

Де? Куди? Звідки? Якою мірою? Через що? Яким

Перед тим, як іти на трибунал, їх сарненько погодили, звеліли причепуритись... (І.Басрянний)

ВИДИ СКЛАДНОПІРЯДНИХ РЕЧЕНЬ				
Вид	Значення підрядної частини	Засоби зв'язку	Питання, на які відповідає підрядна частина	
З підрядними означальними частинами	Пояснює іменник, займенник або іншу частину мови в значенні іменника в головній частині.	Сполучні слова: <i>хто, що, який, чий, котрий, де, коли, куди, звідки</i> ; сполучники: <i>що, ніби, мов, наче</i> і под.	який? чий? котрий?	
З підрядними з'ясувальними частинами	З'ясовує, пояснює в головній частині значення дієслова-присудка (найчастіше) або іншої частини мови.	Сполучні слова: <i>хто, який, чий, котрий, де, куди, звідки, коли, як</i> ; сполучники: <i>що, щоб, мов, ніби, наче, неначе</i> і под.	Питання непрямих відмінків: кого? чого? кому? чому? кого? що? ким? чим? на кому? на чому?	
З підрядними обставинними частинами	Місця	Указує на місце або напрям дії головної частини.	Сполучні слова: <i>де, куди, звідки</i> .	де? куди? звідки?
	Часу	Указує на час здійснення того, про що говориться в головній частині.	Сполучні слова: <i>відколи, поки, доки, аж поки, аж доки</i> ; сполучники: <i>коли, як, після того як, з того часу як, як тільки, цойно, ледве, тільки що</i> .	коли? відколи? як довго? з якого часу? з яких пір?
	Способу дії і ступеня	Указує на ступінь вияву ознаки або спосіб дії головної частини.	Сполучні слова: <i>як, скільки, наскільки</i> ; сполучники: <i>що, щоб, мов, як, чим... тим, наче, неначе, ніби</i> .	як? якою мірою? наскільки? яким способом?
	Умови	Указує на умову здійснення того, про що йдеться в головній частині.	Сполучники: <i>як, якщо, якби, коли, коли б, аби</i> .	за якої умови? при якій умові?
	Причини	Указує на причину здійснення того, про що йдеться в головній частині	Сполучники: <i>бо, тому що, через те що, тим що, у зв'язку з тим що, оскільки</i> .	чому? з якої причини? через що?
	Метя	Указує на мету здійснення того, про що йдеться в головній частині	Сполучники: <i>щоб, для того щоб, аби</i> .	для чого? з якою метою?
	Порівняльні	Пояснює головну частину через порівняння	Сполучники: <i>як, мов, наче, неначе, немовби</i> .	як? подібно до чого?
	Допустові	Указує на факт, у супереч якому відбувається те, про що йдеться в головній частині.	Сполучники: <i>хоч, хоча, дарма що, незважаючи на те що, нехай, нащо</i> .	незважаючи на що? в супереч чому?
	Наслідкові	Указує на наслідок дії, про яку йдеться в головній частині.	Сполучник <i>так що</i> .	На питання не відповідає.

Підрядна частина може стояти

- **перед головною**

Де панують мир і любов, там не ллється кров.

()

- **у середині головної**

[Під небом соковитим і дзвінким, **(де** ходить вітер теплий і рум'яний), вони будують променистий дім]

(М.Рильський)

- **після головної**

Хочеться в дитинство повернутись, щоб з криниці неба зачерпнути (Є.Гуцало)

Кома між двома підрядними частинами НЕ ставиться, якщо вони поєднані між собою одиничним єднальним або розділовим сполучником: *Пройшло немало років, як погас вогонь війни і як вичахли гармати.*

3. **Безсполучникове складне речення**

Лінгвістичне спостереження

Зіставте речення, поясніть спільні та відмінні їх риси.

Добро і краса житимуть вічно. **2.** Я вірю, що добро і краса житимуть вічно. **3.**

Я вірю: добро і краса житимуть вічно. **4.** Краса безсмертна, і добро житиме вічно.

Бесіда.

- Яке речення називається безсполучниковим?
- Чим поєднуються частини в БСР?

Від характеру смислових зв'язків між його частинами залежить інтонація БСР, а отже, й уживання коми, крапки з комою, двокрапки чи тире.

1. Між відносно рівноправними частинами ставиться кома. Такі частини виражають одночасність або послідовність подій (між ними можна вчтавити сполучник *і*). А якщо частини значно поширені або далекі за змістом – крапка з комою. Наприклад: «*Місяць на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе*» (НР).

2. Двокрапка ставиться, якщо друга частина:

а) виражає причину того, про що говориться в першій (до неї можна поставити питання *чому?*, а перед нею вжити сполучник *бо*): «*Оксані – радість: мати одрізала з полотна хустку, а порошком пофарбувала в червоний колір*» (А. Головка).

б) доповнює або розкриває зміст першої частини (до неї можна поставити питання *що? а який? а як? і що побачив? яка? а саме*): «*І пригадалося йому дитинство: над водами хиляться лози, лелека пливе в висоті*» (М. Рильський).

3. Тире ставиться:

а) якщо перша частина вказує на час або умову того, про що говориться в другій (перед нею можна поставити *якщо, коли*): «*Забудеш рідний край – тобі твій корінь всохне, вселюдське замовчиш – обчухраним зростеш*» (П. Тичина);

б) Якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що говориться в першій (можна поставити питання *і який наслідок? і що це означає?*): «*Танцюють зорі – на мороз чималий показують*» (М. Рильський);

в) якщо зміст обох частин зіставляється або протиставляється (між ними можна поставити сполучники *наче, а*): «*Гляне – холодною водою обіллє*» (Марко Вовчок).

Синонімічними є:

1) складносурядні речення, що виражають часову послідовність подій, і складнопідрядні речення з підрядними часу: *Пройшов дощ, і все зазеленіло. — Коли пройшов дощ, усе зазеленіло;*

2) складносурядні речення і безсполучникові складні речення з однотипними частинами: *Закінчилися канікули, і шкільне життя потекло звичним руслом. — Закінчилися канікули, шкільне життя потекло звичним руслом;*

3) складнопідрядні речення і безсполучникове складне речення з різнотипними частинами: *Якщо любиш кататися, то люби й санчата тягнути. — Любиш кататися — люби й санчата тягнути.*

Виконати тести у форматі ЗНО

1. Відокремленим означенням можна замінити підрядне речення в рядку

А Радують око різнобарвні квіти, що ростуть на клумбі.

Б Знову бачу синицю, що перелітає з гілки на гілку.

В Ми зустріли Степанову бабусю, яка купувала фрукти.

- Г Це був тільки сон, що наснився навесні.
Д Ледь-ледь тремтять губи, що посиніли від холоду.

2. Відокремленою обставиною можна замінити підрядне речення в рядку
А Сергій був дуже задоволений, що поборов своє хвилювання.
Б Коли згадую улюблені пісні, ноги самі пускаються в танок.
В Щойно дівчина вийшла на сцену, її зустріли бурхливими оплесками.
Г Треба бути обережним, якщо не хочеш потрапити в халепу.
Д Лиш ми вирушили в дорогу, став накрапати дрібненький дощик.

3. З'ясуйте, який вид підрядного відповідає кожному фрагментові складного речення.

Фрагмент речення

- 1 Щоб гарно жити, ... 2 Мені здалося, що... 3 .., могли б запам'ятати. 4 Я чула пісню, що...

Вид підрядного речення

- А означальне Б мети В з'ясувальне Г умови Д часу

4. Прочитайте речення.

Хмари(1) що з'явилися потім(2) було послано для того(3) щоб підкреслити бліду(4) трохи вицвілу за день синяву неба(5) і щоб розсіювати на землю вечірнє сяйво.

Кому треба ставити на місці всіх цифр, ОКРІМ

- А 1 Б 2 В 3 Г 4 Д 5

5. У відповідність за подібністю синтаксичного значення підкреслені фрагменти простих і складних речень. Логіку такого поєднання показано на схемі.

Просте речення

- 1 Десь із рік тому я поїхав до Старобільська навчатися комп'ютерного дизайну.
2 Незважаючи на труднощі, намагався опанувати складний матеріал.
3 Через пандемію COVID-19 продовжив навчання самостійно.
4 Як відомо, за розуміння основ предмета опанувати щось самостійно доволі легко.

Складне речення

- А Я постійно намагаюся підвищувати власну майстерність, аби не пасти задніх у своїй галузі.

Б Хай як інформаційні технології роблять інакшим наше життя, замінити ними живе спілкування під час навчання неможливо.

В Іноді найбільші прориви в дослідженні будь-чого стаються несподівано, адже ніколи не передбачили сприятливого для цього збігу обставин.

Г Якщо брати до уваги лише позитивні результати власної діяльності, можна не боятися труднощів на шляху до мети.

Д Закономірно не знати того, що тобі раніше не траплялося.

6. Доберіть приклад до кожного випадку вживання розділового знака на місці крапок.

1 кома **2** двокрапка **3** тире **4** дужки

А Знаю я ... моє ім'я не згасне на прийдешнім сонячнім путі.

Б Це просто день, що врубується в простір ... Сергій Жадан

В Ось ранок ... синім возом ... їде ... і сонця сніп в село везе.

Г Вдихати вітер Батьківщини ... найвище щастя на землі.

Д І сонце падало за тьмяним морем трав ... на землю маки кинувши червоні.

7. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення «*Опівдні насунулися хмари...*» обрати

А заступивши темрявою небо.

Б і зависли над молодими садами.

В які змусили все живе зачаїтися.

Г і ринула стоголоса злива.

Д пішов густий літній дощ.

8. Кома НЕ СТАВИТЬСЯ в реченні (розділові знаки пропущені)

А На подвір'ї голосно сміються діти і пурхають горобці.

Б І жмуриться вікнами наша хатина і шепче задумливий сад.

В День був сонячним і небо здавалося ще більшим.

Г Жайворонок заспівав для своєї жіночки і їй теж захотілося злетіти в небо.

Д Мені потрібне слово а не слава.

9. Позначте складносурядне речення, між частинами якого потрібно поставити ТИРЕ (розділові знаки пропущено):

А Сині роси зблискували на травах і сонце купалось на левадах.

Б Реве Дніпро й лани широкополі медами пахнуть.

В Десь у хлібах кричав перепел і туман стелився од річки.

Г На хвилину раптом стихли голоси і спинилися тіні.

Д Хвилина ще і схід розпише в сліпучі барви небосхил.

10. Прочитайте речення (цифра позначає попередній розділовий знак).

Вогнища то згасали, (1) то знову спалахували, (2) жахаючи собою темряву, (3) і тоді здавалося, (4) що на яр налетіли якісь фантастичні чорні птахи, (5) які

кружляють над ним,(6) махаючи велетенськими крилами,(7) і все намагаються викрасти ті вогні.

НЕПРАВИЛЬНО обґрунтовано вживання розділових знаків, запропоноване в рядку

А кома 1 – між однорідними членами речення

Б коми 2, 6 – при відокремленій обставині

В кома 3 – на межі сурядних частин складного речення

Г коми 4, 5 – на межі підрядних частин складного речення

Д кома 7 – при однорідних членах речення

11. Прочитайте речення (*цифра позначає попередній розділовий знак*). *Уважалось,(1) що рондель,(2) традиційна форма французької літератури,(3) придатний лише для пейзажної чи інтимної лірики,(4) однак Павло Тичина створив свій різновид цього жанру,(5) що увійшов у поетичний світ революційним фанфарним маршем,(6) сповненим самотніми рефренів.*

НЕПРАВИЛЬНИМ є обґрунтування вживання розділових знаків, запропоноване в рядку

А кома 1 – при вставному слові

Б коми 2, 3 – при відокремленій прикладці

В кома 4 – перед сурядною частиною складного речення

Г кома 5 – перед підрядною частиною складного речення

Д кома 6 – при відокремленому означенні

12. Доберіть приклад до кожного типу складного речення.

Тип речення

1 складносурядне

2 складнопідрядне

3 безсполучникове

4 складне з різними видами зв'язку

Речення

А Людина найбільше ризикує в житті, очікуючи сприяння інших власній безпеці та в усьому розраховуючи на когось.

Б Ніхто не передбачить, на що спроможний кожен із нас і на яку висоту здатний злетіти, ти й сам не дізнаєшся, доки не розправиш крила.

В На життєвому шляху трапляється багато перешкод, але кожен знає про зустрічний вітер, здатний підняти в небо паперового змія.

Г Озираючись на пройдений шлях, більшість передусім згадуватиме й цінуватиме те, чого досягнула з неабиякими труднощами.

Д Музикант-віртуоз знає: визнанню й славі передують години, місяці й роки виснажливої праці.

Відповіді: 1.Д; 2.А; 3. Г; 4. Д; 5.1А, 2Б, 3В, 4Д; 6. 1Д, 2А, 3Г, 4Б; 7.Г; 8.А; 9.Д; 10.Д; 11.А; 12. 1В, 2Г, 3Д, 4Б.

Тести ЗНО за попередні роки можна виконати на сайті <https://zno.osvita.ua>

Додатковий матеріал

1. Підручник О. Авраменко «Українська мова». Рівень стандарту. 11 клас, 2019. & 40-42 с. 130-141.

<https://pidruchnyk.com.ua/1239-ukrainska-mova-11-klas-avramenko.html>

2. Відеоматеріали за посиланнями

<https://www.youtube.com/watch?v=DIH4IgNjDsA>

<https://www.youtube.com/watch?v=c83GGNqjXh8>

<https://www.youtube.com/watch?v=Lnz98YfFhIM>

<https://www.youtube.com/watch?v=J4TDkpLo7Ng>

<https://www.youtube.com/watch?v=hINKHMwoCJs>

https://www.youtube.com/watch?v=_cm07Wijhi8

<https://www.youtube.com/watch?v=iDYU8RSwVCQ>

Пряма мова. Розділові знаки при прямій мові

Пам'ятка «Сім правил до теми»

1. Пряму мову записуємо з великої літери й беремо з обох боків у лапки. Після слів автора ставимо двокрапку. Слова автора після прямої мови записуємо з малої літери.
2. Якщо слова автора стоять усередині прямої мови, то можливі три варіанти розділових знаків: «П, — а, — п». «П, — а. — П». «П, — а: — П».
3. Цитати завжди беремо в лапки, крім випадків, коли цитата є частиною речення, тоді вона пишемо з малої літери. Вказівку на автора цитати беремо в дужки, після другої дужки ставимо крапку.
4. Віршований текст у лапки не беремо, оформляємо як звичайну цитату.
5. Кожну репліку діалогу записуємо з нового рядка, перед нею ставимо тире.
6. Якщо репліки записуємо не з абзацу, а підряд, то кожна з них беремо в лапки, а між ними ставимо тире: «П, — а. — П?» — «П, — а. — П».
7. Різновид цитати — епіграф. У лапки не беремо. Вказівку на джерело пишемо під епіграфом справа без дужок, крапку після неї не ставимо.

Переглянути відеоматеріал

<https://www.youtube.com/watch?v=zVWknHPs4pQ>

Виконати тести у форматі ЗНО

1. Розділові знаки для передачі чужої мови правильно вжито в реченні
А «Добрий вечір вам»: заспівав позаду тоненький дівочий голос.
Б «Ні, — сказав сам собі Василько — шуки я не піймаю, бо вона прудка».
В «Життя мені всміхалося, — говорив Франко, — а діти були промінням».
Г «Коли я сита, то така я добра», ковтнувши жертву, просичала Кобра.
Д Мама сказала: як же ж мені сумно, хочу побачити рідненьку сестру.
2. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні
А Літо в осені питає: де ти поділа журавлів.
Б До булави треба голови!, казали запорожці.
В Ой казали, говорили по всім селі люди — «Та вже з того козаченька нічого не буде!»
Г «Опізнівся, небораче, одказав земляк йому, хто кохав життя ледаче, непереливки тому».
Д «Дозвольте і мені, панове, річ держать!» — тут обізвалася Лисиця.
3. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні

А Один мудрець вдало підмітив: Чим більше пізнаєш людей, тим більше починаєш любити тварин.

Б Павло Тичина сказав про Сковороду «Великий наш філософ щедрю залишив нам спадщину по собі: обсягом широку, змістовністю глибоку і щодо світогляду свого — чисту та моральну».

В «Ще б ми стільки прочитали, як ти, — докинула Василина і пояснила подрузі: — Взимку цілі ночі просиджує над книжками».

Г Коли садили капусту, господарка хапалася за голову — «Дай же, Боже, час добрий! Щоб моя капусточка приймалась і в головки складалась, щоб із кореня була коренистая, а із листу голосистая!»

Д «А в нашій учительській роботі треба, щоб минули роки й десятиліття, поки стане людиною той, хто несміливо переступив поріг школи і вивів на папері олівцем перші палички та кружечки, написав перше слово», думав учитель.

4. Розділові знаки при передачі чужої мови правильно вжито в реченні

А «За що ж, хто-небудь попитає, Зозуля Півня вихваляє?».

Б «Та чим же я вам досадив?» ягнятко, плачучи, питає.

В Яка ти розкішна, земле, — думала Маланка.

Г Мати через пліт запитала сина, куди він зібрався.

Д Жалібно жовте листя березини, здається, шепче, «Літо, де ти, літо?»

5. Граматичну помилку допущено в реченні

А Оксана довго міркувала, що подарувати сестрі на день народження.

Б Учень, який ретельно підготував доповідь, успішно відповів на всі запитання.

В Можна сподіватися на те, що концерт Патрісії Каас в Україні ще відбудеться.

Г Водій автобуса сказав пасажиром, які щойно зайшли, що оплатить проїзд.

Д У виступі головним було те, що демократичні цінності слід відстоювати.

6. Пряму мову в реченні Іван сказав: *«Як і будь-якій людині, мені важливо знати, що про мене думають інші, як сприймають мої ідеї»* правильно передано непрямою мовою в рядку

А Іван сказав, що, як і будь-якій людині, мені важливо знати, що про мене думають інші, як вони сприймають мої ідеї.

Б Іван сказав, що, як і будь-якій людині, йому важливо знати, що про нього думають інші, як сприймають його ідеї.

В Іван сказав, що, як і будь-якій людині, для нього важливо знати, що про мене думають інші, як сприймають його ідеї.

Г Іван сказав, що будь-якій людині важливо знати, що про неї думають інші, як сприймають її ідеї.

Д Іван сказав, що, йому як і будь-якій людині, важливо знати, що про неї думають інші, як вони сприймають її ідеї.

7. НЕПРАВИЛЬНО оформлено пряму мову в рядку

А Український письменник В. Винниченко якимось сказав: “Як нудно сіро проходить життя людей неталановитих, так нудно й нецікаво живуть без любові навіть талановиті”.

Б “Суспільність, – говорив М. Грушевський, – що має віру в себе, мусить мати й відвагу глянути на правду свого минулого, щоб зачерпнути в ній не зневіру, а силу”.

В Мати Тереза знала силу посмішки, тож усім, хто зневірився, радила: “Отримавши від життя чергового удару, скажіть собі: “Усе могло бути набагато гірше” і посміхніться”.

Г “Слово – найтонше доторкання до серця, – був переконаний В. Сухомлинський, – воно може стати і запашною квіткою, і живою водою і розжареним залізом”.

Д “Митець не може відвернутися від своєї сучасності, – говорив Альбер Камю і далі пояснював: “Якби він відвернувся від неї, то промовляв би в порожнечу”.

8. Правильно розставлено розділові знаки при прямій мові в реченні

А Я цієї пісні раніше не чув, – сказав студентові Василь: – Ви її всю знаєте?

Б «Щось воно недобре»: подумав Андрій, удивляючись у п'ятьму.

В «Може, я міг би вам допомогти?» – довірливо запитав незнайомец.

Г «М'ята», – прошепотіла Настя. – «Зійшла холодна м'ята».

Д Чоловік, піднявши злегка картуза, повагом промовляє – «Люди, схаменіться».

9. Речення з прямою мовою записано в рядку (розділові знаки пропущено)

А Хай замріяна весна тобі розкаже як вірно я тебе кохаю.

Б Ні не клич мене весно казала я їй не чаруй і не ваб надаремне.

В А жовте листя осені шепоче щоб швидко-швидко йшла вже геть.

Г Хто вам сказав що я слабка що я корюся долі?

10. Правильно розставлено розділові знаки при прямій мові в реченні

А «Може, у цій лісовій хатинці ховається зараз Мавка» – подумалось мені.

Б Мені сказав розумний садівник: «Коли пересаджуєш дерево, роби це з любов'ю».

В «Краса і мудрість – писав Еріх – не розкіш, не привілей, а радість, дарована всьому світу».

Г Мирослав Дочинець радить – «Не виставляй напоказ усе, що маєш, – завтра вже нікого не здивуєш».

Д «Стерегти ліс», – сказав Харитон – «треба не рушницею, а любов'ю».

11. НЕПРАВИЛЬНО розставлено розділові знаки при прямій мові в реченні

А «Слово – перше дзеркало духу, – казав Петрарка, – а дух – головний поводитир слова».

Б «Кожний українець повинен знати одну-дві чужі мови, – писав Борис Грінченко, – і вчити малечку того своїх дітей».

В «Якщо ми не дамо народові можливості вчитися своєю мовою, він стане вчитися чужою – і наша нація зникне», – стверджував Микола Костомаров.

Г Панас Мирний писав: «Найбільше славиться поміж людьми той народ, у якого його мова розвинута та збагачена творами всякого письменства».

Д «Зречення рідної мови призводить до найбільшої кари – духовного каліцтва, – говорив Г. Нудьга і додавав – Дорослі мають пам'ятати цю велику істину й прищеплювати її своїм дітям».

12. З'ясуйте, який розділовий знак треба ставити на місці пропусків.

Розділовий знак

1 кома **2** двокрапка **3** лапки **4** тире

Речення

А «Стій, – гукав на неї Іван, [...] звідки ти приїхала?»

Б «Як дивно все відбувається. Як дивно! [...] – думав Микола.

В «Лиши біду, нехай щезає від тебе! – радив спокійно хлопець [...] – Нема з ким говорити!»

Г «Ще б ми стільки прочитали, як ти, – докинула Васирина й пояснила подрузі [...] – Узимку цілі ночі просиджує над книжками».

Д «Наша артіль бідна, – сказав старий [...] – і кидати шаланду в морі не годиться».

Відповіді: 1В; 2Д; 3В; 4Г; 5Г; 6Б; 7Д; 8В; 9Б; 10Б; 11Д; 12 1 Д, 2Г, 3Б, 4А.